

EXPOSICIÓ EL MÓN I UN LLIBRE: DE L'ESCRIPTOR AL LECTOR
Palau Moja. Barcelona, 19/4 - 23/6/2007

ELS CAMINS DEL LLIBRE

La fàbrica del llibre

Generalitat de Catalunya
Institució de les Lletres Catalanes

La fixació del text

El text, tal com arriba al lector, és una creació col·lectiva. Correctors, agents i editors fan suggeriments a l'autor sobre el títol, l'estructura i l'ordre dels capítols, l'extensió, el nom dels personatges i, fins i tot, el final. El lector hi guanya quan, així, el llibre és fruit d'un diàleg franc i obert, valent, crític.

La revisió o la feina del redactor

S'anomena pròpiament edició el conjunt d'intervencions sobre el text original que miren de resoldre'n els possibles problemes, millorar-lo i fer-lo tan semblant a la seva versió ideal com sigui possible. Redactor i correctors convé que treballin amb l'escriptor. Hi ha algun passatge obscur que calgui aclarir? Hi manca coherència? Hi falla la sintaxi o l'ortografia? Cal adaptar el text a les normes d'estil de l'editorial, a les característiques de la col·lecció i fins i tot, quan s'escau, a l'especificitat dels lectors. Si l'autor és l'inventor-creador que ha gestat el text, el procés d'edició i tots els que hi intervenen són les llevadores del llibre.

[Taula Iluminosa: sobre el redactor]

Prosa escrita per Joan Brossa per a la revista *Dau al Set* el setembre de 1949 i que finalment no va sortir. L'any 1973 la incorporà en un recull de proses inèdites que havia de publicar l'editorial Tristan Barbarà, de Figueres. El corrector s'ultrapassà i canvià el text de Brossa. Això obligà al corrector habitual de Brossa, Andreu Rossinyol, i al mateix Brossa a fer moltes correccions a les galeres, a fi de retornar el text al seu estat original. A causa d'aquests problemes, Brossa trencà les relacions amb l'editorial. Finalment, el llibre fou publicat per Editorial Empúries l'any 1978 amb el títol *Alfabet desbaratat*. (Fundació Joan Brossa).

Encertar el títol

Els manuscrits medievals solien començar amb l'*incipit*: «Aquí comença...», deien, i hi afegien les primeres paraules del text. L'obra la batejaven més tard els seus comentaristes.

L'adjectiu *divina*, aplicat a la *Commedia* de Dant, el devem als apologistes dels segles posteriors. Apareix per primera vegada a l'edició del 1555, gairebé dos segles i mig després que fos escrita.

No és fins al segle XVI que es comencen a substituir els *incipit* per un pedestal, a la primera pàgina o frontispici, que conté el títol com a veritable marca de l'obra.

N'hi ha que són com rius: *La vida i les estranyes i sorprenents aventures de Robinson Crusoe, mariner de York, que va viure vint-i-vuit anys tot sol en una illa deshabitada de la costa d'Amèrica, prop de la desembocadura del gran riu Orinoco, després d'haver pogut arribar a l'illa per mor d'un naufragi en què van desaparèixer tots els tripulants tret d'ell; amb el relat de com fou finalment rescatat per la rara intervenció d'uns pirates. Escrit per ell mateix*, reblava, bé que l'autor fos en realitat Daniel Defoe.

De descriptius: *Càndid o l'optimisme*, de Voltaire; *Emili o de l'educació*, de Rousseau.

De paradoxals: *Crim i càstig*, de Dostoievski; *Guerra i pau*, de Tolstoi.

D'eloqüents: *El doctor Faustus: la vida del compositor alemany Adrian Leverkühn contada per un amic*, de Thomas Mann.

Carregats d'ironia o d'absurd: *El doctor Faustrol Pataphisicum*, d'Alfred Jarry; *Uf, va dir ell*, de Quim Monzó.

Sovint costa trobar el bon títol d'entrada: Baudelaire havia pensat *Les lesbiennes* o *Les limbes* i va triar *Les fleurs du mal*. Zola provà cent trenta-tres expressions per *La bête humaine*. À *la recherche du temps perdu*, de Proust, va començar per dir-se *Les intermittences du coeur* o *Les colombes poignardées*.

Kundera havia batejat com a *Amors a Txecoslovàquia* el seu llibre *La insostenible lleugeresa del ser*.

El corrector

La feina dels correctors no és gaire visible. Hereus dels copistes medievals, treballen a l'ombra i als marges del llibre. Vigilen el pas del manuscrit a la impremta. Treballen sobre l'original i les proves del text, sobre vocals i consonants, punts i comes, majúscules i minúscules.

Ezra Pound va corregir les proves de *La terra eixorca*, de T.S. Eliot. Com seria el poema si no ho hagués fet ell?

Samuel Beckett va corregir fragments del *Finnegans Wake*, de Joyce. Aquest ha estat sempre un ofici mal remunerat. Joyce va pagar dos-cents quinze francs per més de setze hores de feina i Beckett digué: «Hi va afegir un abric vell i cinc corbates. No vaig dir que no. És molt més fàcil encaixar l'afront que no cometre'l.»

[Taula Iluminosa: sobre el corrector]

Original de *Notes per a Sílvia* (Destino, OC XXVI, 1974), de Josep Pla, amb correccions de l'autor i un redactor editorial, que il·lustren diferents fases del procés de correcció i revisió. (Manuscrit núm. 295 de *Notes per a Sílvia*. Fundació Josep Pla, col. Josep Vergés).

Erasme al taller d'Aldo Manuzio

Per a la publicació dels seus *Adagia*, el 1508 Erasme viatjà a Venècia i es va instal·lar prop del taller d'Aldo Manuzio. Va conèixer amb tipògrafs i caixistes i conversà amb els doctes operaris sobre la manera com calia pronunciar el grec, «mangiando male e ore scomode, bevendo un pessimo vino a la mensa comune».

Aquesta experiència va fer que reparés en la feina dels redactors.

«... restituir un món, en cert sentit diví, que gairebé s'ha perdut completament, buscar on és amagat, retornar la llum que s'havia apagat, infondre vitalitat allà on s'havia extingit, reconstruir les passes mutilades, esmenar els punts erronis d'innombrables maneres per manca i negligència de l'impressor.»
Erasme de Rotterdam